

REPUBLICA MOLDOVA ÎN CADRUL PARTENERIATULUI ESTIC

THE REPUBLIC OF MOLDOVA WITHIN THE FRAMEWORK OF THE EASTERN PARTNERSHIP

CZU: 327(478):341.176(4-11 EaP)

Constantin SOLOMON¹,
Academica de Administrare Publică

ABSTRACT. *The article investigates the Eastern Partnership and the European perspective of the Republic of Moldova. The decisions of the Eastern Partnership Summits and their importance for bringing the Republic of Moldova closer to the European Union are analyzed.*

The importance of bilateral relations between the European Union and the Eastern Partnership countries is highlighted.

The Associated Trio format between Georgia, Moldova and Ukraine and its role in cooperation between the three states are also being investigated.

Keywords: *Republic of Moldova, Eastern Partnership, Summit, European Union, Associated Trio, Association Agreement.*

REZUMAT. *În articol se cercetează Parteneriatul Estic și perspectiva europeană a Republicii Moldova. Se analizează deciziile Summit-elor Parteneriatului Estic și importanța acestora pentru apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană.*

Sunt puse în vizor importanța relațiilor bilaterale dintre Uniunea Europeană și țările Parteneriatului Estic.

De asemenea se cercetează formatul Trio Asociat între Georgia, Moldova și Ucraina și rolul acestuia în cooperarea dintre cele trei state.

Cuvinte-cheie: *Republica Moldova, Parteneriatul Estic, Summit, Uniunea Europeană, Trio Asociat, Acord de Asociere.*

Uniunea Europeană (UE) este interesată în stabilitatea, buna guvernare și dezvoltarea economică de-a lungul granițelor sale estice. În același timp, partenerii din Europa de Est și Caucazul de Sud au tendința de a intensifica relațiile sale cu Uniunea Europeană.

Parteneriatul estic (PaE) reprezintă un cadru de cooperare dintre Uniunea Europeană și șase foste republici sovietice: Ucraina, Belarus, Republica Moldova, Georgia, Azerbaidjan și Armenia

Parteneriatul Estic este o inițiativă comună care implică Uniunea Europeană, statele sale membre și șase parteneri din Europa de Est și Caucazul de Sud: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina.

De menționat că Armenia, Azerbaidjan și Georgia nu sânt situate în Europa de Est, însă includerea lor în PaE este legată de o problemă politică, deoarece Uniunea Europeană a înaintat condiția ca în Parteneriatul Estic să intre țările post-sovietice. Cu atât mai mult că acestea susțin valorile europene, iar Georgia este riverană la Marea Neagră [1, p.127].

Concepția PaE este o parte componentă a Politicii Europene de vecinătate (PEV). Această politică reprezintă o nouă abordare în cadrul relațiilor dintre Uniunea Europeană și vecinii săi. PaE constituie un cadru de consolidare a relațiilor de vecinătate și vizează intensificarea cooperării cu statele vecine UE lărgite în vederea creării unei zone de prosperitate și buna vecinătate, a unui „cerc de prieteni” la frontierele Uniunii Europene.

Obiectivul principal al PEV este împărțirea beneficiilor aduse de extinderea UE din 2004 cu țările vecine. Un alt scop este cel stabilit prin Strategia Europeană de Securitate din 2003, și anume: creșterea securității în vecinătatea Uniunii extinse.

¹ Constantin SOLOMON, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

Politica Europeană de Vecinătate nu oferă statelor vizate (statele din Estul Europei și statele mediteranene și din iunie 2004 și statele sud-caucaziene) perspectiva aderării la UE, dar permite o relație privilegiată cu vecinii și o mai bună orientare a eforturilor în domeniu de importanță vitală pentru apropierea statelor vizate de standardele europene.

Printre beneficiile oferite de PEV se numără cele ce țin de dezvoltarea economică și socială precum și obținerea accesului pe piața internă și integrare în cadrul altor politici europene: educația, pregătirea profesională și tineretul, cercetarea, probleme de mediu, cultura, politica audio-vizualului.

La 7 mai 2009 la Praga a fost lansat Parteneriatul Estic cu scopul de a pune în aplicare o asociere politică și de integrare economică între UE și partenerii săi răsăriteni. Se presupunea noi Acorduri de Asociere, inclusiv zonele de liber schimb și integrarea în economia UE. Aceasta permitea, de asemenea, facilitarea călătoriilor în UE prin liberalizarea treptată a vizelor, însoțită de măsuri de combatere a migrației ilegale.

Au fost trasate patru domenii prioritare ale Parteneriatului Estic:

1. Consolidarea instituțiilor și a bunei guvernări cu scopul de a ajuta partenerii să dezvolte o mai mare flexibilitate pentru a face față provocărilor la stabilitatea lor.

2. Promovarea mobilității și a contactelor interumane. Cetățenii Republicii Moldova care dețin pașapoarte biometrice pot călători fără viză în spațiul Schengen începând din aprilie 2014.

3. Oportunități de piață. Se prevăd o serie de acțiuni și instrumente menite să stimuleze comerțul dintre țările partenere în cauză și UE.

4. Interconectările – îmbunătățirea securității energetice, inclusiv a energiei infrastructurii și sporirea eficienței acesteia [2].

La 8 septembrie 2010 a fost lansat studiul „Parteneriatul Estic – instrucțiuni de utilizare. Republica Moldova ca o oportunitate”. Autorii studiului, realizat de Centrul Român de Politici Europene (CRPE), constată că Republica Moldova ar putea fi povestea de succes care să dea viabilitate și credibilitate Parteneriatului Estic [3, p.2]. Potrivit aceluiași studiu Republica Moldova și Ucraina sânt cele mai avansate țări în ceea ce privește integrarea europeană, remarcându-se o recuperare rapidă de ritm și viteză din partea Moldovei. De altfel majoritatea cetățenilor privesc perspectiva europeană a Republicii Moldova drept o șansă privind creșterea nivelului de viață.

Specificăm că în afară de guverne Parteneriatul Estic implică societatea civilă:

a) Forumul societății civile din cadrul PaE, asigură că opiniile societății civile sânt luate în considerație,

b) Conferința autorităților locale și regionale pentru PaE (CORLEAR), aduce nivelurile de guvernare care sânt cele mai apropiate de oameni.

c) Adunarea Parlamentară EURONEST, oferă o platformă de supraveghere parlamentară a PaE.

Uniunea Europeană dezvoltă parteneriate strategice cu principalele organizații ale societății civile pentru a consolida cooperarea, a dezvolta competențele de conducere ale activiștilor societății civile și a elabora cu partenerii sociali, cum ar fi sindicatele și organizațiile patronale.

Summit-ul PaE de la Vilnius din 28-29 noiembrie 2013 a evaluat progresele realizate de cele șase state partenere, stabilind totodată obiectivele pentru perioada anilor 2014-2015 până la Summit-ul de la Riga planificat pentru luna mai 2015. PaE era unicul cadru care permitea Republicii Moldova să conlucreze cu Uniunea Europeană până la semnarea Acordului de Asociere.

Totodată, accentuăm că în cadrul PaE au apărut un șir de probleme, fapt care nu a îndreptățit complet așteptările UE până la semnarea Acordului de Asociere.

În pofida instabilității și a lipsei de progrese în implementarea reformelor, începând cu 28 aprilie 2014, Republica Moldova a devenit prima țară din Parteneriatul Estic care a beneficiat de regim liberalizat de vize [4, p.257].

Din aprilie 2014 până în aprilie 2022 peste 2,4 milioane de cetățeni din Republica Moldova au beneficiat de regimul liberalizat de vize. Aceștea au călătorit în țările Uniunii Europene în baza pașaportului biometric. Acest fapt a fost un pas important în apropierea Republicii Moldova de Uniunea Europeană [5].

La 27 iunie 2014 a fost semnat Acordul de Asociere între Republica Moldova și Uniunea Europeană (denumirea deplină – Acord de Asociere între Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de o parte, și Republica Moldova, pe de altă parte [6], fiind ratificat de Parlamentul Republicii Moldova la 2 iulie 2014. Acordul are 1812 pagini, 465 articole și 35 anexe. Astfel, a fost stabilit un nou cadru juridic pentru avansarea relațiilor dintre țara noastră și structurile europene spre o treaptă calitativ superioară, cea a asocierii politice și integrării economice cu UE. Aceste trei bonusuri: liberalizarea regimului de vize, semnarea Acordului de Asociere și al Zonei de liber schimb (DCFTA) reprezintă o condiționalitate pozitivă a Uniunii Europene față de Republica Moldova.

Acordul de Asociere nu specifică aderarea Republicii Moldova la UE, ci mai degrabă recunoaște aspirațiile europene ale Republicii Moldova și prevede realizarea unei serii de reforme politice, economice și sociale care vor permite o integrare graduală a țării în UE [7, p.142].

Partea politică a Acordului de Asociere prevede cooperarea juridică a UE și Republica Moldova în materie civilă, penală și comercială. Cooperarea se referă la:

- negocierea, ratificarea și implementarea convențiilor referitoare la cooperarea juridică în materie civilă, și, în particular, a convențiilor Conferinței de la Haga cu privire la dreptul internațional privat în domeniul cooperării judiciare internaționale și soluționării litigiilor, precum și protecția copiilor;
- consolidarea asistenței juridice mutuale în materie penală, acolo unde va fi cazul, aderarea la implementarea instrumentelor internaționale relevante ale ONU și Consiliul Europei și cooperarea mai strânsă cu Eurojust.

Politica externă și de securitate prevede cooperarea UE – Republica Moldova în baza valorilor comune. Scopul acestei cooperări este sporirea treptată a convergenței și eficacității în prevenirea conflictelor, combaterea terorismului, gestionarea situațiilor de criză, asigurarea stabilității regionale, dezarmarea, nonproliferarea și controlul armamentelor, exporturilor acestora.

Pentru Republica Moldova Acordul de Asociere poate fi considerat drept consolidarea cursului european al țării, acesta presupunând inițierea unor schimbări radicale în țară, și odată ce Moldova este susținută de UE poate să-și realizeze planurile de acțiune – europenizarea, democratizarea și implementarea eficientă a reformelor în vederea adoptării standardelor europene [8, p.93].

Referitor la evoluția Parteneriatului Estic, societatea civilă a făcut totalurile celor zece ani de la lansarea acestuia în care se menționează: „În cei zece ani de la lansarea Parteneriatului Estic Republica Moldova a reușit să încheie Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, implicit a Acordului de liber schimb și să-și sporească exporturile pe piețele europene până la 70%” [9].

Menționăm că Forumul societății civile din cadrul Parteneriatului Estic este o platformă unică și multilaterală pentru schimbul de experiență, învățarea reciprocă și constituirea de parteneriate.

La 15 decembrie 2021 la Bruxelles a avut loc Summit-ul Parteneriatului Estic. La acest Summit a fost creat un format trilateral – Trio Asociat pentru cooperare consolidată, coordonare și dialog între ministerele afacerilor externe din Georgia, Moldova și Ucraina. Documentul Trio Asociat a fost semnat de Președintele Republicii Moldova Maia Sandu, Președintele Ucrainei Volodimir Zelenski și Prim-ministrul Georgiei Irakli Garibashvili.

Participanții la format au exprimat o poziție a celor trei state europene ale Trio-ului Asociat de aderare la Uniunea Europeană și au reafirmat angajamentul de a continua progrese în aplicarea Acordurilor de Asociere cu UE.

La 3 martie 2022 Ucraina, Republica Moldova și Georgia au depus cerere de aderare la UE pentru a deveni țări candidate de aderare la UE și au primit primul Chestionar alcătuit din 369 de puncte care trebuiau completate și dat răspunsuri, iar la 23 iunie 2022 Consiliul European a decis să atribuie Republicii Moldova și Ucrainei statutul de candidat pentru aderarea la Uniunea Europeană.

La 22 aprilie 2022 Republica Moldova a completat și a transmis prima parte a Chestionarului de aderare la UE [10], iar la 23 iunie 2022 Republica Moldova a primit statutul de candidat pentru aderarea la UE.

La 17-22 februarie 2023 la Chișinău a avut loc cea de a X-a sesiune ordinară a Adunării Parlamentare „Euronest”. Membrii Adunării „Euronest” au adoptat o rezoluție prin care cer

Comisiei Europene și Consiliului UE să facă demersurile necesare pentru începerea negocierilor de aderare cu Republica Moldova și Ucraina până la finalul anului 2023. Adunarea Parlamentară „Euronest” este formată din membri ai Parlamentului European și parlamentari din Ucraina, Republica Moldova, Georgia, Armenia și Azerbaidjan [11, p.1].

Deși Parteneriatul Estic este un proiect european, care nu are ca obiectiv final aderarea Republicii Moldova la UE în viitorul apropiat, totuși beneficiile care se oferă în cadrul acestuia nu pot fi neglijate. Asistența financiară, tehnică și de expertiză oferită de statele UE, condiționează demararea unui șir de reforme interne, manifestate prin ajustarea sistemului național la standardele UE.

Următoarele etape în relația Republicii Moldova cu Uniunea Europeană sânt capacitatea de a adopta și implementa acquis-ul comunitar, deschiderea negocierilor de aderare, semnarea tratatului de aderare.

Referințe:

1. Solomon C. Cadrul politico-juridic al relațiilor Republicii Moldova cu Uniunea Europeană. // „Strategia Securității Uniunii Europene în Contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale (1)”. Conferința Științifică Internațională 23 aprilie 2021: Culegere de articole științifice, - Chișinău, 2021, p.122-129.
2. <http://eeas.europa.eu/eastern/about/index.en.htm> [accesat 24.02.2023].
3. Moldova ar putea fi o poveste de succes. // Timpul, 2010, 18 septembrie, p.2.
4. Bogdan L. Cooperarea Republicii Moldova cu UE: de la includerea în politica de vecinătate la semnarea Acordului de Asociere. // Teoria și practica administrării publice. Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, 17 mai 2018. – Chișinău, AAP, 2018, p.255-259.
5. Radio Moldova. Știri, 28 aprilie 2022.
6. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. 30.08.2014, nr.1. 260/4.
7. Cebotari S. Relațiile Republicii Moldova – Uniunea Europeană post-Vilnius 2013. // Teoria și practica administrării publice. Materiale ale Conferinței științifico-practice internaționale, 22 mai 2020. – Chișinău, AAP, 2020, p.142-145.
8. Boțan Ig. Prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană. – Chișinău, Arc, 2014, 96 p.
9. <https://www.6ci.md/ro/news/parteneriatul-estic-la-zece-ani-so.html> [accesat 20.02.2023].
10. Radio Moldova. Știri. 28 aprilie 2022.
11. Rezoluția adoptată de Adunarea Parlamentară „Euronest”. // Moldova Suverană, 24 februarie 2023, p.1.